



## Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

29 septembrie 2016\*

„Trimitere preliminară — Reglementări regionale care impun gratuitatea distribuției, în rețelele situate în regiunea în cauză, a energiei electrice produse din surse de energie regenerabilă — Diferențiere în funcție de proveniența energiei electrice verzi — Articolele 28 și 30 CE — Libera circulație a mărfurilor — Directiva 2001/77/CE — Articolele 3 și 4 — Mecanisme naționale de sprijin al producției de energie electrică verde — Directiva 2003/54/CE — Articolele 3 și 20 — Directiva 96/92/CE — Articolele 3 și 16 — Piața internă a energiei electrice — Acces la rețelele de distribuție în condiții tarifare nediscriminatorii — Obligații de serviciu public — Lipsa proporționalității”

În cauza C-492/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Tribunalul de Primă Instanță neerlandofon din Bruxelles, Belgia), prin decizia din 2 septembrie 2014, primită de Curte la 5 noiembrie 2014, în procedura

**Essent Belgium NV**

împotriva

**Vlaams Gewest,**

**Inter-Energa,**

**IVEG,**

**Infrac West,**

**Provinciale Brabantse Energiemaatschappij CVBA (PBE),**

**Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG),**

cu participarea:

**Intercommunale Maatschappij voor Energievoorziening Antwerpen (IMEA),**

**Intercommunale Maatschappij voor Energievoorziening in West- en Oost-Vlaanderen (IMEWO),**

**Intercommunale Vereniging voor Energielevering in Midden-Vlaanderen (Intergem),**

**Intercommunale Vereniging voor de Energiedistributie in de Kempen en het Antwerpse (IVEKA),**

\* Limba de procedură: neerlandeza.

**Iverlek,**

**Gaselwest CVBA,**

**Sibelgas CVBA,**

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul M. Ileșič, președinte de cameră, doamna C. Toader, domnul A. Rosas, doamna A. Prechal (raportor) și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 noiembrie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Essent Belgium NV, de D. Haverbeke și de W. Vandorpe, avocatul;
- pentru Vlaams Gewest și pentru VREG, de S. Vernailen, advocaat;
- pentru Republica Elenă, de S. Lekkou și de V. Pelekou, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de E. Manhaeve, de G. Wilms și de O. Beynet, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 aprilie 2016,

pronunță prezenta

### **Hotărâre**

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 12, 28 și 30 CE, precum și a articolului 3 alineatele (1) și (4) din Directiva 2003/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de abrogare a Directivei 96/92/CE (JO 2003, L 176, p. 37, rectificare în JO 2004, L 16, p. 74, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 61).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Essent Belgium NV, pe de o parte, și Vlaams Gewest (Regiunea Flamandă, Belgia) și alții, pe de altă parte, în legătură cu răspunderea extracontractuală a acestora din urmă ca urmare a adoptării unor reglementări regionale succesive care limitează beneficiul gratuității distribuției în rețelele de distribuție situate în această regiune, într-o primă etapă, numai la energia electrică produsă din surse de energie regenerabile (denumită în continuare „energie electrică verde”) injectată direct în rețelele de distribuție menționate de instalațiile de producție racordate la acestea și, într-o a doua etapă, numai la energia electrică verde injectată direct de instalațiile de producție în rețelele de distribuție situate în întregul stat membru din care face parte această regiune.

## Cadrul juridic

### *Dreptul Uniunii*

#### Directiva 2001/77/CE

3 Directiva 2001/77/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 septembrie 2001 privind promovarea electricității produse din surse de energie regenerabile pe piața internă a electricității (JO 2001, L 283, p. 33, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 36) a fost abrogată, începând de la 1 ianuarie 2012, prin Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, de modificare și ulterior de abrogare a Directivelor 2001/77/CE și 2003/30/CE (JO 2009, L 140, p. 16). Ținând seama însă de data faptelor în discuție în litigiul principal, în speță trebuie să se ia în considerare dispozițiile Directivei 2001/77.

4 Potrivit considerentelor (1)-(3) și (14) ale Directivei 2001/77:

„(1) Potențialul de exploatare a surselor de energie regenerabile este utilizat în prezent sub capacitate în Comunitate. Comunitatea recunoaște necesitatea promovării surselor de energie regenerabile ca o măsură prioritară, deoarece exploatarea lor contribuie la protecția mediului și la dezvoltarea durabilă. În plus, aceasta poate duce la crearea unor locuri de muncă pe plan local, poate avea un impact pozitiv asupra coeziunii sociale, poate contribui la siguranța aprovizionării și poate accelera atingerea obiectivelor de la Kyoto. Este, în consecință, necesar să se asigure exploatarea mai bună a acestui potențial în cadrul pieței interne a electricității.

(2) Promovarea electricității produse din surse de energie regenerabile este o prioritate comunitară importantă, după cum s-a subliniat în Cartea Albă privind sursele de energie regenerabile [...] din motive de securitate și diversificare a aprovizionării cu energie, de protecție a mediului și de coeziune socială și economică. [...]

(3) Intensificarea utilizării electricității produse din surse de energie regenerabile constituie o componentă importantă a pachetului de măsuri necesare pentru respectarea Protocolului de la Kyoto la Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice și a oricărui pachet de măsuri destinat respectării angajamentelor ulterioare.

[...]

(14) Statele membre aplică diferite mecanisme de sprijin pentru sursele de energie regenerabile la nivel național, inclusiv certificate verzi, sprijin pentru investiții, scutiri sau reduceri de taxe, rambursări de taxe și regimuri de susținere directă a prețurilor. Un mijloc important de atingere a obiectivului prezentei directive este garantarea funcționării adecvate a acestor mecanisme, până la punerea în funcțiune a unui cadru comunitar, în scopul de a păstra încrederea investitorilor.”

5 Articolul 1 din Directiva 2001/77 prevedea:

„Obiectul prezentei directive este de a promova creșterea contribuției surselor de energie regenerabile la producția de electricitate pe piața internă de electricitate și de a pune bazele unui viitor cadru comunitar în acest domeniu.”

6 Articolul 3 alineatele (1) și (2) din directiva menționată prevedea:

„(1) Statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru a încuraja un consum mai ridicat de electricitate produsă din surse de energie regenerabile în conformitate cu obiectivele orientative naționale prevăzute la alineatul (2). Aceste măsuri trebuie să fie proporționale cu obiectivul care trebuie atins.

(2) Până la 27 octombrie 2002 și în continuare la fiecare cinci ani, statele membre adoptă și publică un raport care stabilește, pentru următorii zece ani, obiectivele orientative naționale pentru consumul viitor de electricitate produsă din surse de energie regenerabile, sub forma unui procentaj din consumul de electricitate. [...] Pentru stabilirea acestor obiective până în anul 2010, statele membre:

— țin cont de valorile de referință din anexă;

— se asigură că obiectivele sunt compatibile cu orice angajamente naționale acceptate în contextul angajamentelor privind schimbările climatice acceptate de Comunitate în conformitate cu Protocolul de la Kyoto la Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice.”

7 Articolul 4 din aceeași directivă, intitulat „Sisteme de sprijin”, prevedea la alineatul (1):

„Fără a aduce atingere articolelor 87 și 88 din [T]ratat[ul CE], Comisia [Europeană] evaluează aplicarea mecanismelor utilizate în statele membre conform cărora un producător de electricitate beneficiază, în baza reglementărilor emise de autoritățile publice, de un sprijin direct sau indirect și care ar putea avea ca efect limitarea schimburilor, ținând cont că acestea contribuie la obiectivele prevăzute la articolele 6 și 174 din tratat.”

8 Articolul 7 din Directiva 2001/77, intitulat „Aspecte privind rețeaua”, prevedea:

„(1) Fără a aduce atingere menținerii fiabilității și securității rețelei, statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că operatorii sistemelor de transport și de distribuție prezenți pe teritoriul lor garantează transportul și distribuția electricității produse din surse de energie regenerabile. Aceștia pot, de asemenea, să prevadă un acces prioritar la rețeaua de electricitate produsă din surse de energie regenerabile. În privința distribuției electricității produse de instalațiile de producție, operatorii sistemelor de transport acordă prioritate instalațiilor care utilizează surse de energie regenerabile, în măsura în care funcționarea sistemului electric național permite acest lucru.

(2) Statele membre pun în funcțiune un cadru juridic sau impun operatorilor sistemelor de transport și de distribuție să definească și să publice norme standardizate privind susținerea costurilor adaptărilor tehnice, cum ar fi conectările la rețea și consolidările rețelei, care sunt necesare pentru a-i integra pe noii producători care alimentează rețeaua interconectată cu electricitate produsă din surse de energie regenerabile.

[...]

(3) Dacă este cazul, statele membre pot solicita operatorilor sistemelor de transport și de distribuție să suporte, în întregime sau parțial, costurile prevăzute la alineatul (2).

[...]

(6) Statele membre se asigură că impunerea taxelor de transport și distribuție nu face nicio discriminare în defavoarea electricității produse din surse de energie regenerabile, inclusiv în special a electricității din surse de energie regenerabile produsă în regiuni periferice, cum ar fi regiunile insulare și regiunile cu o densitate scăzută a populației.

Dacă este cazul, statele membre pun în funcțiune un cadru juridic sau impun operatorilor sistemelor de transport și de distribuție să se asigure că taxele impuse pentru transportul și distribuția energiei electrice din centrale ce utilizează surse de energie regenerabile reflectă reduceri ale costurilor realizabile prin conectarea instalației la rețea. Aceste reduceri ale costurilor pot proveni din utilizarea directă a rețelei de joasă tensiune.

[...]”

Directiva 96/92/CE

- 9 Considerentele (3), (15) și (19) ale Directivei 96/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 decembrie 1996 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică (JO 1997, L 27, p. 20) prevedeau:

„(3) întrucât dispozițiile prezentei directive nu aduc în niciun fel atingere aplicării tratatului, în special dispozițiilor sale privind piața internă și concurența;

[...]

(15) întrucât tratatul prevede norme speciale în ceea ce privește restricțiile privind libera circulație a mărfurilor și concurența;

[...]

(19) întrucât statele membre, atunci când impun obligații de serviciu public întreprinderilor din sectorul electricității, trebuie să respecte normele pertinente ale tratatului astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție”. [traducere neoficială]

- 10 Potrivit articolului 1 din directiva menționată:

„Prezenta directivă stabilește norme comune pentru producerea, transportul și distribuția energiei electrice. Aceasta definește normele de organizare și de funcționare a sectorului energiei electrice, accesul la piață, criteriile și procedurile aplicabile cererilor de ofertă și acordarea autorizațiilor, precum și exploatarea rețelelor.” [traducere neoficială]

- 11 Articolul 2 din aceeași directivă prevedea:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

(6) «distribuția» reprezintă transportul de energie electrică în rețele de distribuție de medie și joasă tensiune în vederea livrării sale către consumatori;

[...]

(15) «utilizatorul sistemului» înseamnă orice persoană fizică sau juridică care alimentează un sistem de transport sau de distribuție sau care este deservită de un astfel de sistem;

[...]” [traducere neoficială]

12 Articolul 3 din Directiva 96/92 prevedea:

„(1) Pe baza organizării lor instituționale și cu respectarea principiului subsidiarității, statele membre se asigură că, fără a aduce atingere alineatului (2), întreprinderile de energie electrică funcționează în conformitate cu principiile prezentei directive, în perspectiva unei piețe de energie electrică concurențiale și competitive, și se abțin de la orice discriminare în ceea ce privește drepturile și obligațiile acestor întreprinderi. [...]

(2) Ținând seama pe deplin de dispozițiile pertinente din tratat, în special articolul 90, statele membre pot impune întreprinderilor din sectorul energiei electrice obligații de serviciu public, în interesul economic general, referitoare la securitate, inclusiv securitatea aprovizionării, regularitatea, calitatea și prețul furnizărilor, precum și protecția mediului. Aceste obligații trebuie să fie clar definite, transparente, nediscriminatorii și verificabile, [...]

(3) Statele membre pot decide să nu aplice dispozițiile articolelor 5, 6, 17, 18 și 21 în cazul în care aplicarea acestor dispoziții ar obstrucționa realizarea, de drept sau de fapt, a obligațiilor impuse întreprinderilor de energie electrică în interesul economic general și în măsura în care dezvoltarea comerțului nu ar fi afectată atât de mult încât să contravină intereselor Comunității. Interesele Comunității cuprind, printre altele, concurența în ceea ce privește consumatorii eligibili, în conformitate cu prezenta directivă și cu articolul 90 din tratat.” [traducere neoficială]

13 Articolul 11 alineatele (2) și (3) din Directiva 96/92 prevedea:

„(2) În nicio situație, [operatorul rețelei de distribuție] nu trebuie să facă discriminări între utilizatorii sau categoriile de utilizatori ai rețelei, în special în favoarea filialelor sau a acționarilor săi.

(3) Un stat membru poate impune operatorului de rețele de distribuție ca, la dispacherizarea instalațiilor de producție, să acorde prioritate celor care folosesc surse de energie regenerabile sau deșeuri sau celor cu producere combinată de energie electrică și termică.” [traducere neoficială]

14 Articolul 16 din directiva menționată prevedea:

„Pentru organizarea accesului la rețea, statele membre au posibilitatea de a alege între formulele prevăzute la articolul 17 și/sau la articolul 18. Aceste două formule sunt puse în aplicare în conformitate cu criteriile obiective, transparente și nediscriminatorii.” [traducere neoficială]

Directiva 2003/54

15 Directiva 2003/54 a fost abrogată, cu efect de la 3 martie 2011, prin Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice (JO 2009, L 211, p. 55).

16 Considerentele (2), (4), (6), (7), (13), (15) și (17) ale Directivei 2003/54 aveau următorul cuprins:

„(2) Experiența dobândită din punerea în aplicare a [Directivei 96/92] demonstrează avantajele considerabile pe care le poate aduce piața internă a energiei electrice din punctul de vedere al eficientizării, scăderii prețurilor, îmbunătățirii calității serviciilor și creșterii competitivității. Rămân, cu toate acestea, lacune importante și posibilități de îmbunătățire a funcționării pieței; sunt așadar necesare dispoziții concrete în special pentru asigurarea unor condiții de concurență echitabile la nivelul producției și pentru reducerea riscului poziției dominante pe piață și a comportamentului agresiv, asigurându-se tarife de transport și distribuție nediscriminatorii, prin accesul la rețea pe bază de tarife publicate înainte de intrarea lor în vigoare [...]

[...]

- (4) Libertățile pe care tratatul le garantează cetățenilor europeni – libera circulație a mărfurilor, libertatea de a presta servicii și libertatea de stabilire – pot fi efective numai în cadrul unei piețe deschise în totalitate, care permite tuturor consumatorilor să își aleagă liber furnizorii și tuturor furnizorilor să își livreze liber produsele clienților.

[...]

- (6) Pentru o bună funcționare a concurenței, accesul la rețea trebuie să fie nediscriminatoriu, transparent și bazat pe prețuri stabilite în mod echitabil.
- (7) Pentru realizarea pieței interne a energiei electrice, accesul nediscriminatoriu la rețea al operatorului de rețea de transport sau de distribuție este de o importanță capitală. [...]

[...]

- (13) Este necesară luarea unor măsuri suplimentare în vederea asigurării unor tarife transparente și nediscriminatorii pentru accesul la rețele. Aceste tarife ar trebui să fie aplicabile tuturor utilizatorilor rețelei, fără nicio discriminare.

[...]

- (15) Existența unei reglementări eficiente asigurate de una sau mai multe autorități de reglementare naționale constituie un element important pentru garantarea existenței unor condiții nediscriminatorii de acces la rețea. [...] Competențele acestor autorități de reglementare naționale ar trebui să includă competența de a stabili sau de a aproba tarifele sau, cel puțin, metodele de calcul al tarifelor de transport și de distribuție. Pentru a evita incertitudinea și litigiile costisitoare și îndelungate, aceste tarife ar trebui publicate înainte de intrarea lor în vigoare.

[...]

- (17) Pentru a asigura accesul efectiv la piață al tuturor actorilor de pe piață, inclusiv al noilor intrați, este necesară crearea unor mecanisme de ajustare nediscriminatorii și care să reflecte costurile. [...]"

17 Articolul 1 din Directiva 2003/54, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede:

„Prezenta directivă stabilește norme comune pentru producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei electrice. Prezenta directivă definește normele de organizare și de funcționare a sectorului energiei electrice, accesul la piață, criteriile și procedurile aplicabile cererilor de ofertă și acordarea autorizațiilor, precum și exploatarea rețelelor.”

18 Articolul 2 din directiva menționată prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

5. «distribuție» înseamnă transportul de energie electrică în rețele de distribuție de înaltă, medie și joasă tensiune, în vederea livrării sale către consumatori, dar fără a include furnizarea;

[...]

18. «utilizatori ai rețelei» înseamnă persoanele fizice sau juridice care alimentează o rețea de transport sau de distribuție sau care sunt deservite de o astfel de rețea;

[...]”

19. Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Obligații de serviciu public și protecția consumatorului”, prevede:

„(1) Pe baza organizării lor instituționale și cu respectarea principiului subsidiarității, statele membre se asigură că, fără a aduce atingere alineatului (2), întreprinderile de energie electrică funcționează în conformitate cu principiile prezentei directive, în vederea realizării unei piețe de energie electrică concurențiale, sigure și durabile din punctul de vedere al protecției mediului, și se abțin de la orice discriminare în ceea ce privește drepturile și obligațiile acestor întreprinderi.

(2) Ținând seama pe deplin de dispozițiile pertinente din tratat, în special articolul 86, statele membre pot impune întreprinderilor din sectorul energiei electrice, în interesul economic general, obligații de serviciu public referitoare la securitate, inclusiv securitatea aprovizionării, regularitatea, calitatea și prețul furnizărilor, precum și protecția mediului, inclusiv eficiența energetică și protecția climei. Aceste obligații trebuie să fie clar definite, transparente, nediscriminatorii și verificabile și trebuie să garanteze egalitatea accesului întreprinderilor de energie electrică din UE la consumatorii naționali.  
[...]

[...]

(4) Atunci când se prevăd compensații financiare, alte forme de compensare sau drepturi exclusive acordate de către un stat membru pentru îndeplinirea obligațiilor prevăzute la alineatele (2) și (3), acestea trebuie acordate într-un mod nediscriminatoriu și transparent.

[...]

(8) Statele membre pot decide să nu aplice dispozițiile articolelor 6, 7, 20 și 22 în cazul în care aplicarea acestora ar obstrucționa realizarea, de drept sau de fapt, a obligațiilor impuse întreprinderilor de energie electrică în interesul economic general și în măsura în care dezvoltarea comerțului nu ar fi afectată atât de mult încât să contravină intereselor Comunității. Interesele Comunității includ, printre altele, concurența în ceea ce privește consumatorii eligibili, în conformitate cu prezenta directivă și cu articolul 86 din tratat.

[...]”

20. Articolul 14 din Directiva 2003/54 prevede:

„[...]”

(2) În nici o situație, operatorul nu trebuie să facă discriminări între utilizatorii sau categoriile de utilizatori ai rețelei, în special în favoarea întreprinderilor conexe.

[...]

(4) Un stat membru poate impune operatorului de rețea de distribuție ca, la dispacherizarea instalațiilor de producție, să dea prioritate celor care folosesc surse de energie regenerabilă sau deșeuri sau celor cu producție combinată de energie electrică și termică.

[...]”

21 Potrivit articolului 20 alineatul (1) din directiva menționată:

„Statele membre asigură punerea în aplicare, pentru toți consumatorii eligibili, a unei rețele de acces al terțelor părți la rețelele de transport și de distribuție. Acest sistem, bazat pe tarife publicate, trebuie aplicat, în mod obiectiv și fără discriminare, între utilizatorii rețelei. Statele membre garantează că aceste tarife sau metodele de calcul al acestora sunt aprobate înainte de intrarea lor în vigoare în conformitate cu articolul 23 și că aceste tarife și metodele de calcul, atunci când sunt aprobate doar metodele de calcul, sunt publicate înainte de intrarea lor în vigoare.”

22 Articolul 23 din aceeași directivă prevede:

„[...]

(2) Autoritățile de reglementare răspund de stabilirea sau aprobarea, înainte de intrarea lor în vigoare, cel puțin a metodologiilor folosite pentru calcularea sau stabilirea:

(a) condițiilor de racordare și acces la rețelele naționale, inclusiv tarifele de transport și distribuție. [...]

[...]

(4) Autoritățile de reglementare sunt abilitate să solicite ca operatorii de rețele de transport și de distribuție să modifice, dacă este necesar, condițiile, tarifele, dispozițiile, mecanismele și metodologiile menționate la alineatele (1), (2) și (3), pentru a se asigura că acestea sunt proporționale și aplicate în mod nediscriminatoriu.

[...]”

### *Reglementarea flamandă*

#### Decretul privind energia electrică

23 Potrivit articolului 2 din vlaams decreet houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt (Decretul flamand privind organizarea pieței energiei electrice) din 17 iulie 2000 (*Belgisch Staatsblad*, 22 septembrie 2000, p. 32166, denumit în continuare „Decretul privind energia electrică”):

„În sensul prezentului decret:

1° «distribuție» înseamnă transportul de energie electrică în rețele de distribuție în vederea livrării sale către consumatori;

2° «rețea de distribuție» înseamnă ansamblul de conexiuni dintr-o zonă limitată din punct de vedere geografic, cu o tensiune nominală egală cu sau mai mică de 70 kV și stațiile de transformare, punctele de întrerupere, stațiile de comutare și substațiile aferente, precum și alte dispozitive necesare pentru distribuția energiei electrice la nivel regional sau local;

[...]”

24 Articolul 15 din decretul menționat, care făcea parte din capitolul III din Decretul privind energia electrică, intitulat „Accesul la rețeaua de distribuție”, prevedea:

„Operatorul de rețea îndeplinește gratuit toate sarcinile necesare pentru distribuția energiei electrice verzi, cu excepția racordării la rețeaua de distribuție.

Guvernul flamand poate limita reglementarea de la primul alineat.”

- 25 Articolul 15 din Decretul privind energia electrică a fost abrogat prin articolul 61 din vlaams decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2005 (Decretul flamand care conține diverse măsuri de însoțire a bugetului 2005) din 24 decembrie 2004 (*Belgisch Staatsblad*, 31 decembrie 2004, p. 87220).

Deciziile privind promovarea producției de energie electrică verde

- 26 În versiunea sa inițială, articolul 14 din besluit van de Vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (decizia guvernului flamand de promovare a producției de energie electrică din surse de energie regenerabile) din 28 septembrie 2001 (*Belgisch Staatsblad*, 23 octombrie 2001, p. 36778) prevedea:

„Fiecare furnizor comunică lunar operatorilor de rețea vizați, pentru fiecare consumator și pentru fiecare perioadă netă de tarifare, cantitatea de energie electrică din sursele de energie regenerabile care apar pe lista stabilită la articolul 8 punctul 1, transportată prin intermediul rețelei sale de distribuție.

Operatorul de rețea îndeplinește gratuit sarcinile menționate la articolul 15 din Decretul privind energia electrică, pe baza comunicării prevăzute la alineatul precedent.

Pentru energia electrică produsă în afara Regiunii Flamande, autoritatea competentă să elibereze certificate verzi pentru locul de producție în cauză va elibera organismului de reglementare un certificat care garantează faptul că această energie electrică este produsă din una dintre sursele de energie regenerabile care apar pe lista stabilită la articolul 8 punctul 1 și că este destinată consumatorului final din Flandra.

[...]”

- 27 În noua sa versiune rezultată din articolul 2 din besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 septembrie 2001 (Decizia guvernului flamand de modificare a deciziei guvernului flamand din 28 septembrie 2001) din 4 aprilie 2003 (*Belgisch Staatsblad*, 30 aprilie 2003, p. 23334, denumită în continuare „Decizia din 4 aprilie 2003”), care a intrat în vigoare la 30 aprilie 2003, articolul 14 menționat prevedea:

„§ 1. Potrivit articolului 15 alineatul 2 din Decretul privind energia electrică, distribuția gratuită menționată la articolul 15 primul paragraf din același decret este limitată la furnizarea de energie electrică generată de instalațiile de producție racordate la rețelele de distribuție situate în Regiunea Flamandă.

§ 2. Un furnizor de energie electrică produsă din surse de energie regenerabile, citate la articolul 8, nu adaugă la factura intermediară și la decontul final al consumatorului final de energie electrică nicio cheltuială pentru distribuția prevăzută la articolul 15 primul paragraf.

[...]”

- 28 Sesizat cu o acțiune formulată de Essent Belgium privind anularea articolului 2 din Decizia din 4 aprilie 2003, Raad van State (Consiliul de Stat, Belgia) a suspendat executarea dispoziției menționate prin hotărârea din 12 ianuarie 2004.

- 29 Decizia guvernului flamand de promovare a producției de energie electrică din surse de energie regenerabile din 28 septembrie 2001 a fost abrogată și înlocuită prin besluit van de Vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (decizia

guvernului flamand de promovare a producției de energie electrică din surse de energie regenerabile) din 5 martie 2004 (*Belgisch Staatsblad*, 23 martie 2004, p. 16296, denumită în continuare „Decizia din 5 martie 2004”).

30 Articolul 18 din Decizia din 5 martie 2004 prevedea:

„§ 1. Potrivit articolului 15 al doilea paragraf din Decretul privind energia electrică, distribuția gratuită menționată la articolul 15 primul paragraf din același decret este limitată la energia electrică furnizată consumatorilor finali racordați la o rețea de distribuție situată în Regiunea Flamandă și generată de o sursă de energie regenerabilă menționată la articolul 15, într-o instalație de producție care injectează energia electrică direct într-o rețea de distribuție situată în Belgia.

§ 2. Un furnizor de energie electrică precum cea vizată la § 1 nu adaugă la decontul final al consumatorului final de energie electrică nicio cheltuială pentru distribuția prevăzută la articolul 15 primul paragraf din decretul privind energia electrică.

[...]”

31 Sesizat cu o acțiune formulată de Essent Belgium privind anularea articolului 18 din decizia din 5 martie 2004, Raad van State (Consiliul de Stat) a suspendat executarea dispoziției menționate prin hotărârea din 23 decembrie 2004.

32 În urma abrogării articolului 15 din Decretul privind energia electrică prin Decretul din 24 decembrie 2004 care conține diverse măsuri de însoțire a bugetului 2005, articolul 18 din decizia din 5 martie 2004 a fost abrogat, începând cu 1 ianuarie 2005, prin beslut van de Vlaamse regering (decizia guvernului flamand) din 25 martie 2005 (*Belgisch Staatsblad*, 27 mai 2005, p. 24763).

### **Litigiul principal și întrebările preliminare**

33 Essent Belgium furnizează întreprinderilor și clienților privați situați în Flandra energie electrică, pe care o importă în principal din Țările de Jos și care, potrivit propriilor afirmații, este energie electrică verde.

34 Considerând că a suferit un prejudiciu din cauza faptului că, în urma modificărilor normative succesive introduse prin deciziile din 4 aprilie 2003 și din 5 martie 2004 (denumite în continuare „reglementările regionale în discuție în litigiul principal”), energia electrică verde importată dintr-un alt stat membru a fost exclusă de la regimul de distribuție gratuită în rețeaua de distribuție situată în Flandra, de care beneficia inițial, Essent Belgium a sesizat *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (Tribunalul de Primă Instanță neerlandofon din Bruxelles, Belgia) cu două acțiuni având ca obiect în esență obligarea Regiunii Flamande la plata unei sume de 15 958 252 de euro, cu titlu de reparație a prejudiciului menționat.

35 De asemenea, Essent Belgium a atras în proces *Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG)* (Autoritatea de Reglementare a Pieței Electricității și Gazelor Naturale), organul competent să se pronunțe cu privire la tarifele de distribuție, precum și mai mulți operatori de rețele de distribuție care i-au solicitat plata unor costuri de distribuție, astfel încât hotărârile care urmează să se pronunțe să fie opozabile și acestor alte părți.

36 În susținerea acestor acțiuni, Essent Belgium a arătat în special că, prin adoptarea reglementărilor regionale în discuție în litigiul principal, Regiunea Flamandă a încălcat dreptul Uniunii, în special articolele 18 și 34 TFUE, precum și articolul 3 alineatul (1) și articolul 11 alineatul (2) din Directiva 96/92.

37 În acest context, Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Tribunalul de Primă Instanță neerlandofon din Bruxelles) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolele 28 și 30 [CE] trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru – în speță Decretului [privind energia electrică] coroborat cu decizia din 4 aprilie 2003 [...] – prin care distribuția gratuită de energie electrică verde este limitată la furnizarea de energie electrică produsă de instalațiile de producție racordate la rețele de distribuție din Regiunea Flamandă și prin care energie electrică de la instalațiile de producție care nu sunt racordate la rețelele de distribuție din Regiunea Flamandă este exclusă de la distribuția gratuită?
- 2) Articolele 28 și 30 [CE] trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru – în speță Decretului [privind energia electrică] coroborat cu decizia din 5 martie 2004 [...], astfel cum este aplicat de VREG – prin care distribuția gratuită de energie electrică verde este limitată la energia electrică produsă de instalațiile de producție care injectează energie electrică direct într-o rețea de distribuție din Belgia și prin care energia electrică de la instalațiile de producție care nu injectează energia electrică în mod direct într-o rețea de distribuție din Belgia este exclusă de la distribuția gratuită?
- 3) O reglementare națională în sensul prevăzut de prima și de a doua întrebare este compatibilă cu principiile egalității de tratament și interzicerii discriminării, prevăzute printre altele la articolul 12 [CE], precum și la articolul 3 alineatele (1) și (4) din Directiva 2003/54, aplicabilă la data situației de fapt?”

## **Cu privire la întrebările preliminare**

### *Cu privire la admisibilitate*

- 38 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dispozițiile articolului 3 alineatele (1) și (4) din Directiva 2003/54 trebuie interpretate în sensul că se opun unor reglementări precum reglementările regionale în discuție în litigiul principal.
- 39 Este necesar să se amintească în această privință că, potrivit articolului 94 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții, o cerere de decizie preliminară trebuie să cuprindă expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între această dispoziție și reglementarea națională aplicabilă litigiului principal.
- 40 Or, în speță, decizia de trimitere nu conține nicio explicație cu privire la motivele care au determinat instanța de trimitere să ridice problema interpretării articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2003/54. De altfel, nici descrierea cadrului factual și de reglementare național pe care îl cuprinde această decizie nu permite să se înțeleagă în ce mod dispoziția menționată a dreptului Uniunii ar putea să exercite vreo influență asupra litigiului principal.
- 41 Astfel, deși articolul 3 alineatul (4) din Directiva 2003/54 prevede că, atunci când se prevăd compensații financiare, alte forme de compensare sau drepturi exclusive acordate de către un stat membru pentru îndeplinirea unei obligații de serviciu public, acestea trebuie acordate într-un mod nediscriminatoriu și transparent, instanța de trimitere nu menționează nicio formă de compensație sau drepturi exclusive a căror acordare în favoarea distribuitorilor de energie electrică ar fi prevăzută de reglementările regionale în discuție în litigiul principal în vederea compensării obligației de distribuție gratuită de energie electrică verde care le este impusă. Nu reiese din decizia menționată nici că litigiul principal privește asemenea compensații sau de drepturi exclusive.

- 42 În aceste condiții, a treia întrebare trebuie declarată inadmisibilă în măsura în care privește interpretarea articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2003/54.

*Cu privire la fond*

Considerații introductive

- 43 Împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a formulat cererea sa preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să furnizeze acestei instanțe toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (a se vedea în special Hotărârea din 27 octombrie 2009, *ČEZ*, C-115/08, EU:C:2009:660, punctul 81 și jurisprudența citată).
- 44 În speță, din decizia de trimitere reiese că, prin acțiunile sale principale, Essent Belgium solicită în esență despăgubirea pentru prejudiciul pe care pretinde că l-a suferit din cauza faptului că nu a mai putut beneficia de regimul de distribuție gratuită a energiei electrice verzi, impus de reglementarea regională flamandă operatorilor de rețele de distribuție situați în Flandra, pentru distribuția pe care aceasta a efectuat-o, în regiunea menționată, de energie electrică verde importată dintr-un alt stat membru decât Regatul Belgiei. Essent Belgium susține astfel că a fost privată de beneficiul acestui regim, pe de o parte, în perioada cuprinsă între 30 aprilie 2003, data intrării în vigoare a deciziei din 4 aprilie 2003, și 12 ianuarie 2004, data de la care decizia menționată a fost suspendată de Raad van State (Consiliul de Stat), și, pe de altă parte, în perioada cuprinsă între 23 martie 2004, data intrării în vigoare a deciziei din 5 martie 2004, și 31 decembrie 2004, data la care a fost abrogat articolul 15 din Decretul privind energia electrică.
- 45 Având în vedere atât obiectul litigiului principal astfel descris, cât și cadrul temporal în care se înscrie acesta, trebuie să se sublinieze că, pentru a răspunde la întrebările instanței de trimitere, este necesar, în ceea ce privește dreptul derivat al Uniunii, să se aibă în vedere nu articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2003/54, ci alte dispoziții din directiva menționată, precum și, pe de altă parte, dispoziții cuprinse în Directivele 96/62 și, respectiv, 2001/77.
- 46 În primul rând, în ceea ce privește Directivele 96/62 și 2003/54, care stabilesc normele comune pentru piața internă de energie electrică, reiese, *primò*, din articolele 29-31 din Directiva 2003/54 că aceasta a intrat în vigoare abia la 4 august 2003 și trebuia transpusă până la 1 iulie 2004, data de abrogare a Directivei 96/62, astfel încât aceasta din urmă, la care s-au referit în special Regiunea Flamandă și VREG în observațiile lor în fața Curții și a cărei încălcare a invocat-o în special Essent în susținerea acțiunii sale principale, este aplicabilă, *ratione temporis*, în ceea ce privește o parte din perioada în discuție în litigiul principal.
- 47 *Secundo*, și din perspectiva *ratione materiae*, este necesar să se sublinieze, având în vedere obiectul litigiului principal amintit la punctul 44 din prezenta hotărâre, că, deși instanța de trimitere se referă în a treia întrebare la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2003/54, care exclude orice discriminare în ceea ce privește drepturile și obligațiile întreprinderilor de energie electrică, directiva menționată cuprinde o dispoziție, și anume articolul 20 alineatul (1), care are în mod mai specific legătură cu obligația statelor membre de a asigura lipsa discriminărilor aferente accesului la rețelele de distribuție și la condițiile, în special tarifare, care reglementează un asemenea acces. Astfel, în contextul prezentei cauze, trebuie să se ia în considerare această din urmă dispoziție.

- 48 În ceea ce privește Directiva 96/92, trebuie, pentru motive analoge, să se ia în considerare nu articolul 3 alineatul (1) din aceasta, al cărui conținut corespunde în esență celui al articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2003/54, ci articolul 16 din aceasta, care, și el, privește condițiile de acces nediscriminatorii la rețelele de distribuție.
- 49 Pe de altă parte, ținând seama de faptul că operatorii de rețele de distribuție din Flandra sunt obligați, în temeiul reglementărilor regionale în discuție în litigiul principal, să distribuie gratuit energia electrică verde injectată direct în rețelele menționate sau în rețelele de distribuție situate în Belgia, trebuie de asemenea să se ia în considerare articolul 3 alineatele (2) și (8) din Directiva 2003/54 privind obligațiile de serviciu public pe care statele membre le pot impune întreprinderilor din sectorul energiei electrice și care privesc în special protecția mediului, inclusiv protecția climei. Aceeași este situația dispozițiilor analoge pe care le cuprinde articolul 3 alineatele (2) și (3) din Directiva 96/62.
- 50 În al doilea rând, ținând seama de obiectul litigiului principal astfel cum este amintit la punctul 44 din prezenta hotărâre, este de asemenea important, având în vedere obiectivele de promovare a producției de energie electrică verde urmărite de reglementările regionale în discuție în litigiul principal, să se țină seama de articolele 3, 4 și 7 din Directiva 2001/77, al cărui obiect este tocmai acela de a promova creșterea unei astfel de producții pe piața internă de energie electrică.
- 51 Având în vedere toate cele de mai sus, se impune să se considere că, prin intermediul întrebărilor adresate, care este necesar să fie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dispozițiile articolelor 12, 28 și 30 CE, precum și ale articolului 3 alineatele (2) și (8) și ale articolului 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54, ale articolului 3 alineatele (2) și (3) și ale articolului 16 din Directiva 96/92, precum și ale articolelor 3, 4 și 7 din Directiva 2001/77 trebuie interpretate în sensul că se opun unor reglementări precum reglementările regionale în discuție în litigiul principal, care impun un regim de distribuție gratuită a energiei electrice verzi în rețelele de distribuție situate în regiunea respectivă limitând beneficiul acestui regim, în ceea ce privește prima reglementare, numai la energia electrică verde injectată direct de instalațiile de producție în rețelele de distribuție menționate și, în ceea ce privește a doua reglementare, numai la energia electrică verde injectată direct de astfel de instalații în rețele de distribuție situate în statul membru din care face parte regiunea menționată și care exclud în acest fel de la acest beneficiu energia electrică verde importată din alte state membre.

Cu privire la Directiva 2001/77

- 52 Întrucât reglementările regionale în discuție în litigiul principal vizează, prin instituirea unui sistem de distribuție gratuită a energiei electrice verzi, să favorizeze producția unei astfel de energii, acestea trebuie privite mai întâi din perspectiva dispozițiilor Directivei 2001/77.
- 53 Astfel, după cum reiese din articolele 1, 3, 4 și 7 din această directivă, obiectul acesteia este tocmai acela de a promova creșterea contribuției surselor de energie regenerabile la producția de energie electrică pe piața internă de energie electrică și cuprinde, în această perspectivă, dispoziții care au legătură cu mecanismele naționale de sprijin pentru producția de energie electrică verde, precum și cu condițiile de acces al unei asemenea energii electrice la rețelele de distribuție.
- 54 În această privință, trebuie să se sublinieze, în primul rând, că, potrivit considerentelor (1) și (3) ale directivei menționate, o astfel de promovare a surselor de energie regenerabile, care este o prioritate importantă a Uniunii, se justifică în special prin faptul că exploatarea surselor de energie menționate contribuie la protecția mediului și la dezvoltarea durabilă, poate contribui la siguranța și la diversificarea aprovizionării cu energie și poate accelera atingerea obiectivelor Protocolului de la Kyoto (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 septembrie 2013, IBV & Cie, C-195/12, EU:C:2013:598, punctul 56).

- 55 După cum reiese din considerentul (14) al Directivei 2001/77, legiuitorul Uniunii a estimat, cu ocazia adoptării acestui text, că faptul de a garanta funcționarea adecvată a diferitor mecanisme de sprijin pentru sursele de energie regenerabile la nivel național pe care le aplică statele membre constituie un mijloc important de atingere a obiectivului urmărit de această directivă, în scopul de a păstra încrederea investitorilor, până la punerea în funcțiune a unui cadru comunitar.
- 56 La rândul său, articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată subliniază că astfel de mecanisme pot contribui la realizarea obiectivelor prevăzute la articolul 6 CE și la articolul 174 alineatul (1) CE, această din urmă dispoziție enumerând obiectivele politicii Uniunii în domeniul mediului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 septembrie 2013, *IBV & Cie*, C-195/12, EU:C:2013:598, punctele 59 și 60).
- 57 Dispoziția menționată se referă la conservarea, la protecția și la îmbunătățirea calității mediului, la ocrotirea sănătății persoanelor, la utilizarea prudentă și rațională a resurselor naturale, precum și la promovarea pe plan internațional a unor măsuri destinate să facă față problemelor regionale sau planetare de mediu (Hotărârea din 26 septembrie 2013, *IBV & Cie*, C-195/12, EU:C:2013:598, punctul 60).
- 58 În al doilea rând, în ceea ce privește forma pe care o pot avea mecanismele de sprijin al surselor de energie regenerabile la nivel național, este necesar să se arate că considerentul (14) al Directivei 2001/77 se limitează să enumere diferitele tipuri de măsuri folosite în general de statele membre în acest scop, respectiv certificatele verzi, sprijinul pentru investiții, scutirile sau reducerile de taxe, restituirile de taxe și regimurile de susținere directă a prețurilor (Hotărârea din 26 noiembrie 2014, *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 59 La rândul său, articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată se limitează să menționeze că mecanismele naționale de sprijin a căror adoptare este încurajată de legiuitorul Uniunii vizează ca producătorii de energie electrică verde să beneficieze de un sprijin direct sau indirect.
- 60 Reiese de aici în special că Directiva 2001/77 recunoaște statelor membre o marjă largă de apreciere în scopul adoptării și al punerii în aplicare a acestor programe de sprijin al producătorilor de energie electrică verde (Hotărârea din 26 noiembrie 2014, *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, punctul 54 și jurisprudența citată).
- 61 În speță, gratuitatea distribuției prevăzută de reglementările regionale în discuție în litigiul principal nu constituie un avantaj și nici un sprijin acordat direct producătorilor de energie electrică verde, întrucât de această gratuitate beneficiază în primul rând furnizorii și, așadar, în principiu, consumatorii. Astfel, un acces gratuit la rețelele de distribuție ar putea numai în mod indirect să se dovedească a fi eventual și o sursă de sprijin pentru producătorii menționați și să intre, în această măsură, în domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/77.
- 62 Trebuie să se țină seama însă în acest context și de faptul că din articolul 3 alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/77 rezultă că mecanismele naționale de sprijin pentru producătorii de energie electrică la care se referă articolul 4 din Directiva 2001/77, care în mod normal au rolul de a contribui la realizarea de către statele membre a obiectivelor orientative naționale care le revin în temeiul articolului 3 menționat, trebuie în principiu să conducă la o creștere a producției interne de energie electrică verde (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 noiembrie 2014, *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, punctele 56 și 57, precum și jurisprudența citată).
- 63 Pe de altă parte, după cum rezultă din articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/77, este necesar ca astfel de mecanisme să fie în această privință, la fel ca toate celelalte măsuri adoptate de statele membre pentru atingerea obiectivelor orientative naționale menționate, proporționale cu obiectivul care trebuie atins.

- 64 În plus, este important de amintit că din jurisprudența Curții reiese că sistemele de sprijin naționale pentru producția de energie electrică verde prevăzute la articolul 4 din Directiva 2001/77 trebuie să îndeplinească cerințele care rezultă din articolele 28 și 30 CE (în această privință, a se vedea în special Hotărârea din 11 septembrie 2014, Essent Belgium, C-204/12-C-208/12, EU:C:2014:2192).
- 65 În aceste condiții, având în vedere printre altele că aprecierea reglementărilor regionale în discuție în litigiul principal în lumina dispozițiilor menționate ale tratatului, care vor fi analizate în continuare în prezenta hotărâre, va impune, dacă este cazul, ca aceste reglementări să fie examinate din punctul de vedere al principiului proporționalității deja menționat la punctul 63 din prezenta hotărâre, examinarea cerințelor care pot decurge din principiul menționat trebuie amânată la un stadiu ulterior al analizei.
- 66 În al treilea rând, în ceea ce privește dispozițiile articolului 7 din Directiva 2001/77, care vizează anumite aspecte privind rețelele, se impune a se sublinia, pe de o parte, că, contrar susținerilor în această privință ale Regiunii Flamande și ale VREG în observațiile lor, alineatul (3) și alineatul (6) al doilea paragraf ale acestui articol 7 nu sunt de natură să poată justifica măsuri de gratuitate selectivă a distribuției precum cele pe care le prevăd reglementările regionale în discuție în litigiul principal.
- 67 Astfel, articolul 7 alineatul (3) din directiva menționată nu vizează costurile de distribuție, ci costurile legate de adaptări tehnice cum ar fi conectările la rețea și consolidările rețelei, care sunt necesare pentru a-i integra pe noii producători de energie electrică verde. În ceea ce privește alineatul (6) al doilea paragraf al aceluiași articol 7, acesta se limitează să prevadă luarea în considerare, la stabilirea costurilor de distribuție a energiei electrice verzi, a reducerilor costurilor realizabile prin conectarea la rețea a instalațiilor care utilizează surse regenerabile. Or, nici nu s-a dovedit și nici măcar nu s-a susținut că acesta ar fi obiectul reglementărilor regionale în discuție în litigiul principal, care prevăd o gratuitate pură și simplă a distribuției de energie electrică verde în vederea promovării dezvoltării producției acesteia din urmă.
- 68 În ceea ce privește, pe de altă parte, articolul 7 alineatul (6) primul paragraf din Directiva 2001/77, la care s-a referit avocatul general în special la punctele 57, 62 și 74 din concluzii, este, desigur, necesar să se sublinieze că această dispoziție prevede că statele membre trebuie să se asigure că imputarea costurilor de distribuție nu face nicio discriminare în defavoarea energiei electrice verzi.
- 69 Cu toate acestea, fără a fi nevoie să se determine dacă dispoziția menționată trebuie, întrucât interzice discriminările față de energia electrică verde, să fie interpretată în sensul că vizează și diferențele de tratament care ar fi observate între diversele tipuri de energie electrică verde în funcție mai ales de proveniențele lor respective, este necesar să se sublinieze că articolul 16 din Directiva 96/62 și articolul 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54, care vor fi analizate în continuare, cuprind dispoziții care vizează în mod specific accesul furnizorilor la rețelele de distribuție în condiții nediscriminatorii, în special din punct de vedere tarifar. Or, aplicabilitatea dispozițiilor menționate în contextul cauzei principale fiind în speță sigură, va fi suficient în speță ca acestea să fie luate în considerare.

Cu privire la Directivele 96/92 și 2003/54

- 70 Având în vedere că litigiul principal vizează costurile de distribuție puse în sarcina Essent Belgium ca urmare a utilizării de către aceasta, în calitate de furnizor, a unor rețele de distribuție în sensul articolului 2 punctul 6 din Directiva 96/62 și al articolului 2 punctul 5 din Directiva 2003/54, cheltuieli despre care partea interesată pretinde că au un caracter discriminatoriu întrucât ea nu a mai putut beneficia, spre deosebire de furnizorii care comercializează energie electrică verde de origine națională, de sistemul de distribuție gratuită a energiei electrice verzi impus distribuitorilor de reglementările regionale în discuție în litigiul principal, trebuie de asemenea să se ia în considerare, după cum s-a subliniat la punctele 47-49 din prezenta hotărâre, anumite dispoziții din directivele menționate.

– Cu privire la articolul 16 din Directiva 96/92 și la articolul 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54, referitoare la accesul nediscriminatoriu la rețelele de distribuție

- 71 Articolul 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54 prevede printre altele că statele membre asigură punerea în aplicare „pentru toți consumatorii eligibili, a unei rețele de acces al terțelor părți la rețelele de transport și de distribuție”, un astfel de sistem trebuind să fie „bazat pe tarife publicate” și „aplicat, în mod obiectiv și fără discriminare, între utilizatorii rețelei”.
- 72 În această privință, în ceea ce privește, pe de o parte, noțiunea „acces la rețea”, în sensul dispoziției amintite, Curtea a precizat că aceasta nu se consideră a fi racordarea care corespunde conexiunii fizice la rețea, ci dreptul de utilizare a rețelelor de energie electrică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 octombrie 2008, Sabatauskas și alții, C-239/07, EU:C:2008:551, punctul 42).
- 73 Termenul „acces” are astfel legătură cu aprovizionarea cu energie electrică, incluzând costurile serviciului. În această privință, considerentele (2), (6), (13), (15) și (17) ale Directivei 2003/54 subliniază în special că accesul menționat trebuie să fie bazat pe prețuri stabilite în mod echitabil și în schimbul unor tarife nediscriminatorii pentru a asigura accesul efectiv la piață al tuturor actorilor de pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 octombrie 2008, Sabatauskas și alții, C-239/07, EU:C:2008:551, punctul 40).
- 74 Pe de altă parte, în ceea ce privește noțiunea „terț”, în sensul aceluiași articol 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54, trebuie amintit că însuși textul dispoziției menționate precizează această noțiune utilizând totodată expresia „utilizator de rețea”, care este definită la articolul 2 punctul 18 din directivă și acoperă persoanele fizice sau juridice care alimentează o rețea de transport sau de distribuție sau care sunt deservite de o astfel de rețea (a se vedea Hotărârea din 9 octombrie 2008, Sabatauskas și alții, C-239/07, EU:C:2008:551, punctul 44).
- 75 Printre acești utilizatori figurează furnizorii de energie electrică, Curtea precizând printre altele că, pentru alegerea liberă a furnizorilor, așa cum se subliniază în considerentul (4) al Directivei 2003/54, consumatorii eligibili trebuie să poată avea acces la rețelele de distribuție care transportă energia electrică până la consumatori (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 octombrie 2008, Sabatauskas și alții, C-239/07, EU:C:2008:551, punctele 32, 33 și 43).
- 76 În sfârșit, este important să se amintească faptul că liberul acces al terților la rețelele de transport și de distribuție, instituit printre altele prin articolul 20 din Directiva 2003/54, constituie una dintre măsurile esențiale pe care statele membre sunt obligate să le pună în aplicare pentru a asigura realizarea pieței interne de energie electrică (a se vedea Hotărârea din 9 octombrie 2008, Sabatauskas și alții, C-239/07, EU:C:2008:551, punctul 33 și jurisprudența citată).
- 77 În ceea ce privește Directiva 96/62, trebuie amintit că, după cum prevede articolul 16 din aceasta, dacă, pentru organizarea accesului la rețeaua de distribuție de energie electrică, statele membre au posibilitatea de a alege între formula accesului la rețea sau cea a cumpărătorului unic, prevăzute la articolul 17 și, respectiv, la articolul 18 din această directivă, cele două formule trebuiau puse în aplicare în conformitate cu criteriile obiective, transparente și nediscriminatorii.
- 78 Articolul 16 menționat interzice astfel statelor membre să organizeze accesul la rețeaua de distribuție într-un mod discriminatoriu, o asemenea interdicție privind, în mod general, orice discriminare, inclusiv deci eventuale discriminări pe planul costului care trebuie suportat pentru utilizarea rețelei de distribuție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 aprilie 2005, AEM și AEM Torino, C-128/03 P și C-129/03 P, EU:C:2005:224, punctul 59, precum și Hotărârea din 7 iunie 2005, VEMW și alții, C-17/03 P, EU:C:2005:36, punctele 36, 45 și 46).

- 79 În ceea ce privește aspectul dacă reglementări regionale precum cele în discuție în litigiul principal determină discriminări, cu încălcarea articolului 16 din Directiva 96/92 și a articolului 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54, trebuie să se sublinieze că aceste din urmă dispoziții, care impun ca acțiunea statului în punerea în aplicare a accesului la rețea să nu fie discriminatorie, sunt expresii particulare ale principiului general al egalității (a se vedea, în ceea ce privește articolul 16 din Directiva 96/62, Hotărârea din 7 iunie 2005, VEMW și alții, C-17/03, EU:C:2005:362, punctul 47 și jurisprudența citată).
- 80 Potrivit unei jurisprudențe constante, interdicția discriminării impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care o astfel de diferențiere este justificată în mod obiectiv (a se vedea printre altele Hotărârea din 7 iunie 2005, VEMW și alții, C-17/03, EU:C:2005:362, punctul 48).
- 81 În această din urmă privință, trebuie amintit că o diferență de tratament este justificată atât timp cât este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil, mai precis, dacă se află în legătură cu un scop admisibil din punct de vedere legal, urmărit de legislația în cauză, iar această diferență este proporțională cu scopul urmărit de tratamentul în cauză (a se vedea în special Hotărârea din 16 decembrie 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine și alții, C-127/07, EU:C:2008:728, punctul 47 și jurisprudența citată).
- 82 În speță, deși reglementările regionale în discuție în litigiul principal se aplică în mod identic tuturor furnizorilor de energie electrică ce recurg la o rețea de distribuție situată în regiunea respectivă, ele determină totuși exonerarea de costurile de distribuție a energiei electrice livrate de acești furnizori numai în măsura în care această energie electrică este energie electrică verde injectată direct într-o asemenea rețea sau într-o rețea de distribuție situată în statul membru din care face parte această regiune și tratarea astfel în mod diferit a furnizorilor de energie electrică în funcție în special, după cum reclamă Essent Belgium în cadrul cauzelor principale, de proveniența energiei electrice verzi pe care acești furnizori o comercializează.
- 83 În ceea ce privește justificarea eventuală a unei asemenea diferențe de tratament, trebuie subliniat de la început că, contrar susținerilor Regiunii Flamande și ale VREG, articolul 11 alineatul (3) din Directiva 96/62 sau articolul 14 alineatul (4) din Directiva 2003/54 nu pot fi invocate ca atare pentru a o justifica. Astfel, fără legătură cu imputarea costurilor de distribuție, dispozițiile menționate se limitează să prevadă că un stat membru poate impune operatorilor de rețea ca, la dispecerizarea instalațiilor de producție, să dea prioritate în special celor care produc energie electrică verde.
- 84 În aceste condiții, legitimitatea obiectivului urmărit de reglementările regionale în discuție în litigiul principal, și anume promovarea producției de energie electrică verde, nu suportă îndoieli. În această privință, trebuie amintit în special că utilizarea unor surse de energie regenerabile pentru producția de energie electrică este utilă pentru protecția mediului întrucât contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, care se numără printre principalele cauze ale schimbărilor climatice, pe care Uniunea și statele membre s-au angajat să le combată (a se vedea Hotărârea din 11 septembrie 2014, Essent Belgium, C-204/12-C-208/12, EU:C:2014:2192, punctul 91 și jurisprudența citată).
- 85 Întrebarea care se pune, așadar, este dacă obiectivul menționat poate justifica diferența de tratament menționată mai sus, cu alte cuvinte, în esență, dacă aceasta este întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil și este proporțională cu obiectivul urmărit.
- 86 Având însă în vedere, pe de o parte, multiplicitatea dispozițiilor dreptului Uniunii și, prin urmare, a parametrilor în lumina cărora proporționalitatea reglementărilor regionale în discuție în litigiul principal va trebui, astfel cum s-a subliniat deja la punctul 65 din prezenta hotărâre, să fie examinată și, pe de altă parte, necesitatea de a ține seama în acest cadru și de alte dispoziții ale Directivelor 96/62 și 2003/54, care vor fi analizate în continuare, se impune amânarea examinării proporționalității menționate la un stadiu ulterior al analizei.

– Cu privire la articolul 3 alineatele (2) și (3) din Directiva 96/62 și la articolul 3 alineatele (2) și (8) din Directiva 2003/54, referitoare la obligațiile de serviciu public

- 87 Atât articolul 3 alineatul (2) din Directiva 96/62, cât și articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2003/54 autorizează statele membre să impună întreprinderilor din sectorul energiei electrice obligații de serviciu public referitoare printre altele la protecția mediului, inclusiv la protecția climei.
- 88 Or, după cum a arătat Comisia, aceasta pare să fie situația reglementărilor regionale în discuție în litigiul principal, întrucât ele impun tuturor operatorilor de rețele de distribuție situați în Flandra o obligație de a distribui gratuit energie electrică verde injectată direct de producători în aceste rețele sau în rețelele de distribuție situate în Belgia și vizează astfel promovarea dezvoltării producției de energie electrică verde.
- 89 Se impune de asemenea să se sublinieze totuși în această privință, în primul rând, că, așa cum reiese din dispozițiile menționate la punctul 87 din prezenta hotărâre, obligațiile de serviciu public instituite în temeiul acestora trebuie să fie nediscriminatorii. Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2003/54 adaugă, în plus, că obligațiile menționate trebuie să garanteze egalitatea accesului întreprinderilor de energie electrică din Uniune la consumatorii naționali.
- 90 Or, deși rezultă că toți operatorii de rețele de distribuție sunt supuși reglementărilor regionale în discuție în litigiul principal astfel încât nu pare să se poată observa nicio diferență de tratament între aceștia din urmă, s-a subliniat deja, la punctul 82 din prezenta hotărâre, că aceste reglementări determină totuși, pe de altă parte, exonerarea de costurile de distribuție a energiei electrice livrate de furnizori numai în măsura în care această energie electrică este energie electrică verde injectată direct într-o rețea situată în regiunea respectivă sau într-o rețea de distribuție situată în statul membru din care face parte această regiune și tratarea deci în mod diferit a furnizorilor de energie electrică în funcție în special de proveniența energiei electrice verzi pe care aceștia o comercializează. Diferența de tratament menționată este, așadar, de natură a afecta mai ales egalitatea accesului întreprinderilor de energie electrică din Uniune la consumatorii naționali, în sensul articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2003/54.
- 91 Pe de altă parte, reiese, desigur, din cuprinsul articolului 3 alineatul (8) din Directiva 2003/54 că, spre deosebire de regimul care prevala sub reglementarea Directivei 96/62 în ceea ce privește articolul 3 alineatul (3) și articolul 16 din aceasta (în această privință a se vedea Hotărârea din 7 iunie 2005, VEMW și alții, C-17/03, EU:C:2005:362, punctul 65), statelor membre li se permite să nu aplice dispozițiile articolului 20 din Directiva 2003/54 care prevăd un acces nediscriminatoriu al terților la rețelele de transport și de distribuție în cazul în care aplicarea acestei din urmă dispoziții ar obstrucționa realizarea, de drept sau de fapt, a obligațiilor de serviciu public impuse întreprinderilor de energie electrică. Cu toate acestea, Curtea a statuat deja că, pentru a putea deroga de la prevederile articolului 20 din Directiva 2003/54, statele membre trebuie în special să verifice dacă realizarea de către operatorii de rețele a obligațiilor de serviciu public nu poate fi atinsă prin alte mijloace, care nu ar aduce atingere dreptului de acces la rețele, care constituie unul dintre drepturile consacrate prin Directiva 2003/54 (Hotărârea din 22 mai 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, punctul 60).
- 92 În al doilea rând, se impune de asemenea să se sublinieze că obligațiile de serviciu public instituite în temeiul Directivelor 96/62 și 2003/54 trebuie să fie instituite, după cum reiese din articolul 3 alineatul (2) din fiecare dintre directivele menționate, ținând seama pe deplin de dispozițiile pertinente din tratat, printre care figurează nu numai articolul 90 din Tratatul CE (devenit articolul 86 CE), la care se referă articolul 3 alineatul (2) din fiecare dintre directivele menționate, dar și articolul 30 din Tratatul CE (devenit articolul 28 CE) și articolul 36 din Tratatul CE (devenit după modificare articolul 30 CE), care consacră libera circulație a mărfurilor, astfel cum reiese în special din considerentele (3), (15) și (19) ale Directivei 96/62.

- 93 În ceea ce privește articolul 86 CE, Curtea a statuat deja că, deși articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2003/54 coroborat cu respectiva dispoziție din tratat permite să se impună întreprinderilor însărcinate cu gestiunea unui serviciu public obligații privind printre altele stabilirea prețului de furnizare a energiei electrice, o reglementare națională care impune astfel de obligații trebuie să poată garanta realizarea obiectivului pe care îl urmărește și să nu depășească ceea ce este necesar pentru îndeplinirea acestui obiectiv, pentru a corespunde criteriului proporționalității (a se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2011, Enel Produzione, C-242/10, EU:C:2011:861, punctul 55).
- 94 În ceea ce privește examinarea proporționalității măsurilor regionale în discuție în litigiul principal, s-a subliniat însă la punctele 65 și 86 din prezenta hotărâre că, având în vedere diversele dispoziții ale dreptului Uniunii în temeiul cărora va trebui efectuată în speță examinarea respectivă, aceasta este necesar să fie provizoriu amânată.
- 95 În ceea ce privește articolele 28 și 30 CE, pe care trebuie să le respecte de asemenea obligațiile de serviciu public instituite în temeiul articolului 3 alineatul (2) din fiecare dintre Directivele 96/62 și 2003/54, acest aspect va fi discutat în continuare.

#### Cu privire la articolele 28 și 30 CE

- 96 După cum reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții, articolul 28 CE, prin faptul că interzice măsurile cu efect echivalent unor restricții cantitative la import între statele membre, vizează orice măsură națională de natură să constituie, în mod direct sau indirect, efectiv sau potențial, un obstacol în calea comerțului intracomunitar (a se vedea în special Hotărârea din 11 iulie 1974, Dassonville, 8/74, EU:C:1974:82, punctul 5, Hotărârea din 1 iulie 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punctul 66, și Hotărârea din 11 septembrie 2014, Essent Belgium, C-204/12-C-208/12, EU:C:2014:2192, punctul 77).
- 97 Or, este necesar să se constate că reglementări precum reglementările regionale în discuție în litigiul principal sunt de natură să constituie, cel puțin indirect și potențial, un obstacol în calea importurilor de energie electrică, în special verde, din alte state membre.
- 98 Astfel, asemenea reglementări trebuie, în special pentru că încurajează operatorii, în particular furnizorii de energie electrică, să cumpere energie electrică verde produsă în regiunea în cauză sau în statul membru din care face parte aceasta datorită avantajului economic care decurge din gratuitatea distribuției acestei energii electrice, să fie calificate drept măsuri cu efect echivalent unei restricții cantitative, vizate la articolul 28 CE (a se vedea prin analogie Hotărârea din 5 iunie 1986, Comisia/Italia, 103/84, EU:C:1986:229, punctele 2 și 24, precum și jurisprudența citată).
- 99 În ceea ce privește afirmația Regiunii Flamande și a VREG potrivit căreia orice obstacol eventual în calea liberei circulații a energiei electrice ar rămâne în speță de o aplicabilitate relativ limitată, din moment ce, în special, în perioada respectivă proporția de energie electrică verde produsă în Flandra ar fi fost încă destul de redusă, este suficient să se amintească faptul că, presupunându-se chiar că o asemenea împrejurare este dovedită, ar rămâne în orice caz aspectul că o măsură națională nu este exclusă de la interdicția prevăzută la articolul 28 CE numai din cauza faptului că obstacolul creat la import este redus și că există alte posibilități de a vinde produsele importate (a se vedea în special Hotărârea din 5 iunie 1986, Comisia/Italia, 103/84, EU:C:1986:229, punctul 18 și jurisprudența citată).
- 100 Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante, o reglementare națională care constituie o măsură cu efect echivalent unor restricții cantitative poate fi totuși justificată de unul dintre motivele de interes general enumerate la articolul 30 CE sau de cerințe imperative. Și într-un caz, și în celălalt, măsura națională trebuie, conform principiului proporționalității, să fie de natură să asigure realizarea

obiectivului urmărit și să nu depășească ceea ce este necesar pentru ca acesta să fie atins (a se vedea în special Hotărârea din 1 iulie 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punctul 76 și jurisprudența citată).

- 101 Măsurile naționale susceptibile să constituie un obstacol în calea comerțului intracomunitar pot fi astfel justificate printre altele de cerințe imperative legate de protecția mediului și în special de preocuparea de a promova o intensificare a utilizării surselor de energie regenerabile pentru producția de energie electrică, utilă, după cum s-a amintit deja la punctul 84 din prezenta hotărâre, pentru protecția menționată și care vizează, în plus, și protecția sănătății și a vieții persoanelor și a animalelor, precum și conservarea plantelor, motive de interes general enumerate la articolul 30 CE (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 1 iulie 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punctele 77-80 și jurisprudența citată).
- 102 În aceste condiții, rămâne să se verifice dacă reglementări regionale precum cele în discuție în litigiul principal sunt conforme cu principiul proporționalității.

#### Cu privire la principiul proporționalității

- 103 Astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 63, 85, 93 și 100 din prezenta hotărâre, conformitatea cu dispozițiile articolului 3 alineatul (1) și ale articolului 4 din Directiva 2001/77, ale articolului 3 alineatul (2) și ale articolului 16 din Directiva 96/92, ale articolului 3 alineatele (2) și (8) și ale articolului 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54, precum și ale articolelor 28 CE și 30 CE a unor reglementări regionale precum cele în discuție în litigiul principal depinde în speță de aspectul dacă reglementările menționate îndeplinesc cerințele care decurg din principiul proporționalității.
- 104 După cum s-a amintit la punctul 100 din prezenta hotărâre, în acest scop, trebuie ca reglementările regionale menționate să fie apte să atingă obiectivul pe care îl urmăresc și a cărui legitimitate în speță a fost deja stabilită la punctele 54, 84 și 101 din prezenta hotărâre, și anume, promovarea creșterii producției de energie electrică verde, și totodată necesare în acest sens.
- 105 În această privință, este important mai întâi să se amintească faptul că, așa cum a arătat deja Curtea, împrejurarea că un sistem național de sprijin este conceput astfel încât să fie în beneficiul direct al producției de energie electrică verde, iar nu în beneficiul exclusiv al consumului acesteia, poate fi explicată printre altele prin împrejurarea că latura ecologică a energiei electrice nu are legătură decât cu modul de producție a acesteia și că, prin urmare, obiectivele privind mediul aferente reducerii emisiilor de gaze pot fi urmărite efectiv în primul rând în stadiul de producție (a se vedea Hotărârea din 11 septembrie 2014, Essent Belgium, C-204/12-C-208/12, EU:C:2014:2192, punctul 98 și jurisprudența citată).
- 106 De asemenea, este important să se sublinieze că, după cum s-a amintit deja la punctul 62 din prezenta hotărâre, din coroborarea articolului 3 alineatele (1) și (2) și a articolului 4 din Directiva 2001/77 reiese că mecanismele naționale de sprijin pentru producătorii de energie electrică la care se referă acest din urmă articol, care în mod normal au rolul de a contribui la realizarea de către statele membre a obiectivelor orientative naționale respective care le-au fost atribuite prin directiva menționată, trebuie în principiu să conducă la o creștere a producției interne de energie electrică verde (a se vedea Hotărârea din 26 noiembrie 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, punctul 57 și jurisprudența citată).
- 107 Această împrejurare, coroborată printre altele cu faptul că dreptul Uniunii nu a efectuat o armonizare a sistemelor de sprijin naționale privind energia electrică verde, are consecința că este în principiu permis statelor membre să limiteze posibilitatea de a beneficia de astfel de scheme numai în ceea ce

privește producția de energie electrică verde localizată pe teritoriul lor (a se vedea prin analogie, în legătură cu Directiva 2009/28, Hotărârea din 1 iulie 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punctele 94 și 97-99).

- 108 În ceea ce privește aptitudinea sistemelor de sprijin naționale privind energia electrică verde de a atinge obiectivul care urmărește creșterea unei astfel de producții, Curtea a statuat în special că o obligație de cumpărare, la prețuri minime, a energiei electrice verzi este de natură să determine un avantaj economic sigur producătorilor acestui tip de energie electrică, întrucât le garantează, fără niciun risc, câștiguri superioare celor pe care le-ar realiza în lipsa ei (Hotărârea din 13 martie 2001, PreussenElektra, C-379/98, EU:C:2001:160, punctul 54).
- 109 În același sens, exprimându-se cu privire la sistemele naționale de sprijin care recurg la mecanismul numit al „certificatelor verzi”, Curtea a observat că obligația furnizorilor de energie electrică de a achiziționa de la producătorii de energie electrică verde o cotă de asemenea certificate era destinată printre altele să garanteze producătorilor menționați o cerere pentru certificatele care le-au fost atribuite și să faciliteze în acest fel vânzarea energiei verzi pe care o produc la un preț superior prețului pieței energiei clasice. În această privință, Curtea a subliniat în special că efectul de stimulare pe care îl exercită un astfel de sistem asupra producătorilor de energie electrică în general pentru a-i determina să își crească producția de energie electrică verde nu putea fi pus la îndoială și, prin urmare, nu putea fi pusă la îndoială nici aptitudinea acestui sistem de a atinge obiectivul legitim urmărit în speță (a se vedea Hotărârea din 11 septembrie 2014, Essent Belgium, C-204/12-C-208/12, EU:C:2014:2192, punctele 109 și 110, precum și jurisprudența citată).
- 110 Asemenea sisteme de sprijin al energiei verzi, al cărei cost de producție este încă destul de ridicat în comparație cu cel al energiei electrice produse din surse de energie neregenerabile, vizează în mod inerent în special să favorizeze, pe termen lung, investițiile în instalații noi, acordând producătorilor anumite garanții în ceea ce privește vânzarea în viitor a producției lor de energie electrică verde (a se vedea Hotărârea din 1 iulie 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punctul 103).
- 111 În speță, în ceea ce privește sistemul de distribuție gratuită de energie electrică verde instituit prin reglementările regionale în discuție în litigiul principal, este important să se sublinieze de la început că acesta, spre deosebire de sistemele de sprijin naționale privind energia electrică verde sub formă de obligații de cumpărare sau de certificate verzi, evocate la punctele anterioare din prezenta hotărâre, nu are drept obiect să acorde un sprijin direct producătorilor de energie electrică verde.
- 112 Astfel, după cum s-a observat deja la punctul 61 din prezenta hotărâre, distribuția gratuită de energie electrică verde constituie un avantaj financiar conferit în primul rând furnizorului energiei electrice menționate, avantaj de care eventual, în funcție în special de prețul de vânzare la care furnizorul facturează energia sa electrică consumatorului, poate să beneficieze într-o anumită măsură și în mod indirect și acesta din urmă.
- 113 În schimb, un asemenea mecanism de sprijin nu oferă printre altele nicio certitudine cu privire la faptul că de avantajul economic pe care îl procură în acest fel furnizorilor vor beneficia *in fine*, efectiv și în esență producătorii de energie electrică verde și în special instalațiile locale mai mici de producție pe care Regiunea Flamandă afirmă că a dorit să le susțină, care nu ar cumula în același timp calitățile de producător și de furnizor.
- 114 Astfel, profitul eventual obținut de asemenea producători de energie electrică verde din avantajul economic menționat va depinde de diverse riscuri proprii piețelor, precum, de exemplu, prețurile energiei electrice pe acestea, oferta și cererea sau raporturile de forță care există între operatorii prezenți și măsura în care furnizorii vor fi dispuși să confere producătorilor avantajul menționat.

- 115 Or, având astfel în vedere caracterul deopotrivă indirect, incert și aleatoriu al sprijinului eventual care poate să rezulte pentru producătorul de energie electrică verde însuși din sistemul de gratuitate în discuție în litigiul principal, trebuie să se considere că nu este dovedită nici aptitudinea acestui sistem de a atinge obiectivul legitim urmărit în speță și care vizează să încurajeze în mod efectiv operatorii să producă mai multă energie electrică verde în pofida supracosturilor de producție care o caracterizează, contribuind în acest fel la atingerea de către statele membre a obiectivelor orientative de producție care le sunt atribuite în această privință în temeiul articolului 3 din Directiva 2001/77.
- 116 Din cauza acestui caracter deopotrivă indirect, incert și aleatoriu și având în vedere că, în plus, existau alte mijloace, precum, de exemplu, acordarea de certificate verzi, care, în ceea ce le privește, contribuie în mod cert și efectiv la urmărirea obiectivului care vizează creșterea producției de energie electrică verde fără să aducă atingere mai ales instituirii liberului acces al terților la rețelele de distribuție în condiții nediscriminatorii, prevăzut în special la articolul 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54 ca una dintre măsurile esențiale pentru realizarea pieței interne de energie electrică, trebuie să se considere că reglementări regionale precum cele în discuție în litigiul principal nu îndeplinesc cerințele care decurg din principiul proporționalității și că atingerile pe care acestea le aduc liberului acces și liberei circulații a mărfurilor nu ar putea, în consecință, să fie justificate de obiectivul menționat.
- 117 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se considere că, întrucât nu îndeplinesc cerințele care decurg din principiul proporționalității, reglementări regionale precum cele în discuție în litigiul principal încalcă totodată dispozițiile articolelor 28 și 30 CE, precum și ale articolului 3 alineatul (2) și ale articolului 16 din Directiva 96/92, ale articolului 3 alineatele (2) și (8) și ale articolului 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54 și ale articolelor 3 și 4 din Directiva 2001/77.

#### Cu privire la articolul 12 CE

- 118 Având în vedere, pe de o parte, constatarea de la punctul precedent din prezenta hotărâre, din care decurge că reglementări regionale precum cele în discuție în litigiul principal încalcă printre altele articolele 28 și 30 CE, și, pe de altă parte, în lipsa oricărei explicații furnizate de instanța de trimitere cu privire la motivele pentru care consideră că reglementările menționate ar fi la originea unei discriminări pe motiv de naționalitate în sensul articolului 12 CE, nu este necesar ca Curtea să analizeze această din urmă dispoziție în cadrul prezentei cauze.
- 119 Având în vedere toate considerațiile care precedă, se impune să se răspundă la întrebările adresate că dispozițiile coroborate ale articolelor 28 și 30 CE, precum și ale articolului 3 alineatele (2) și (8) și ale articolului 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54, ale articolului 3 alineatele (2) și (3) și ale articolului 16 din Directiva 96/92, precum și ale articolelor 3 și 4 din Directiva 2001/77 trebuie interpretate în sensul că se opun unor reglementări precum reglementările regionale în discuție în litigiul principal, care impun un regim de distribuție gratuită a energiei electrice verzi în rețelele de distribuție situate în regiunea respectivă limitând beneficiul acestui regim, în ceea ce privește prima reglementare, numai la energia electrică verde injectată direct de instalațiile de producție în rețelele de distribuție menționate și, în ceea ce privește a doua reglementare, numai la energia electrică verde injectată direct de astfel de instalații în rețele de distribuție situate în statul membru din care face parte regiunea menționată.

#### Cu privire la cheltuielile de judecată

- 120 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

**Dispozițiile coroborate ale articolelor 28 și 30 CE, precum și ale articolului 3 alineatele (2) și (8) și ale articolului 20 alineatul (1) din Directiva 2003/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de abrogare a Directivei 96/92/CE, ale articolului 3 alineatele (2) și (3) și ale articolului 16 din Directiva 96/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 decembrie 1996 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și ale articolelor 3 și 4 din Directiva 2001/77/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 septembrie 2001 privind promovarea electricității produse din surse de energie regenerabile pe piața internă a electricității trebuie interpretate în sensul că se opun unor reglementări precum *besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 september 2001 (Decizia guvernului flamand de modificare a deciziei guvernului flamand din 28 septembrie 2001) din 4 aprilie 2003 și *besluit van de Vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (Decizia guvernului flamand de favorizare a producției de energie electrică din surse de energie regenerabile) din 5 martie 2004, care impun un regim de distribuție gratuită a energiei electrice verzi în rețelele de distribuție situate în regiunea respectivă limitând beneficiul acestui regim, în ceea ce privește prima decizie, numai la energia electrică verde injectată direct de instalațiile de producție în rețelele de distribuție menționate și, în ceea ce privește a doua decizie, numai la energia electrică verde injectată direct de astfel de instalații în rețele de distribuție situate în statul membru din care face parte regiunea menționată.****

Semnături